

W stronę wielofunkcyjnego rozwoju wsi

Od wspierania produktywności rolnictwa do polityki wielofunkcyjnej, zintegrowanej ze środowiskiem i rozwojem obszarów wiejskich – takie przeobrażenia przeszła Wspólna Polityka Rolna na przestrzeni ponad pięćdziesięciu lat. Obecna debata nad jej przyszłością rozwija i poszerza ten kierunek przeobrażeń w oparciu o nowe, istotne propozycje.

Wynikają one zarówno z rosnącej dbałości konsumenta o jakość i bezpieczeństwo żywności, jak i z troski o stan środowiska. Nie bez znaczenia jest też presja ze strony Światowej Organizacji Handlu na dalszą liberalizację międzynarodowego handlu żywnością.

Kalendarz prac

Debatę nad przyszłością WPR w latach 2014-2020 rozpoczęło nieformalne spotkanie ministrów rolnictwa państw Unii we wrześniu 2008 roku. Zakończona dwa miesiące później ocena WPR w ramach Health Checku miała stanowić podstawę do rozpoczynających się dyskusji. Koncentrowała się ona wokół weryfikacji zadań i celów, jakie stoją przed przyszłą WPR oraz nowych wyzwań.

W listopadzie 2010 roku Komisja Europejska przyjęła Komunikat „WPR do 2020 r.: sprostanie wyzwaniom przyszłości związanym z żywnością, zasobami naturalnymi oraz aspektami terytorialnymi”. Z tą chwilą rozpoczął się formalny proces konsultacji między różnymi instytucjami UE na temat reformy przyszłej WPR. Ich wynikiem było przedstawienie przez Komisję w dniu 12 października 2011 roku propozycji legislacyjnych. Nad tym pakietem trwają obecnie dyskusje zarówno

no w poszczególnych krajach UE, jaki i na forach unijnych. Choć do pełnej jedności wciaż bardzo daleko – Komisja Europejska chce w roku 2012 uzyskać polityczną zgodę wszystkich krajów członkowskich na kształt WPR na lata 2014-2020.

Cele nowej WPR

Według Komisji Europejskiej WPR po roku 2014 powinna umożliwiać jak najlepsze wykorzystanie zróżnicowanej struktury agrarnej w UE oraz zapewnić sprawiedliwy i zrównoważony rozdział wsparcia między państwami członkowskimi i rolnikami. Pakiet propozycji zapewnia także dalsze upraszczanie WPR, usprawnienie kontroli i zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. WPR ma pozostać polityką silną, opartą – jak dotychczas – na dwóch filarach, taką, która sprostania wyzwaniom stojącym przed unijnym rolnictwem i obszarami wiejskimi oraz przyczyni się do realizacji Strategii 2020 w zakresie inteligentnego wzrostu oraz zrównoważonego rozwoju. Według Komisji Europejskiej jej propozycje zwiększą konkurencyjność unijnego rolnictwa oraz przyczynią się do jego zrównoważonego i trwałego rozwoju we wszystkich obszarach.

Co proponuje Komisja?

436 mld euro to propozycja budżetowa Komisji na WPR na lata 2014-2020. W ten sposób utrzymano by nominalną kwotę wydatków na poziomie z 2013 roku. 418,4 mld euro mają wynieść wydatki na I i II filar. Dodatkowo 17 mld będzie zapisane w innych pozycjach budżetowych. Z tej ostatniej kwoty będą finansowane wy-

datki związane z bezpieczeństwem żywności, sytuacjami kryzysowymi w sektorze rolnym, pomocą żywnościową dla najuboższych, badaniami i innowacjami.

WPR ma być prostsza i skuteczniejsza. W tym celu Komisja proponuje uproszczenie niektórych mechanizmów WPR, w szczególności dotyczących wymogów wzajemnej zgodności (cross compliance) i systemów kontroli. Uproszczone mają być także mechanizmy wsparcia dla małych gospodarstw. Będą one miały możliwość wyboru płatności zryczałtowanych w wysokości od 500 do 1000 euro rocznie na gospodarstwo. Drobni producenci rolni, kończący działalność zawodową, będą zachęceni do przekazywania gospodarstw innym rolnikom, zamierzającym powiększyć swoje gospodarstwa.

Istotny novum jest wielokomponentowy system płatności bezpośrednich, a zwłaszcza element zazieleniania płatności. Komisja chce, aby 7 proc. użytków rolnych były wyłączone z produkcji w celu zachowania trwałych użytków zielonych, ochrony terenów ekologicznych i krajobrazu. Działania objęte tym komponentem wykraczałyby poza wymogi wzajemnej zgodności. Do tego dochodzi dywersyfikacja upraw oraz utrzymywania trwałych użytków zielonych. Od spełnienia tych wymogów uzależnione byłoby otrzymywanie dopłat bezpośrednich. Według Komisji Europejskiej na komponent zazielenienia każdy kraj członkowski obowiązkowo musiałby przeznaczyć 30 proc. koperty krajowej płatności bezpośrednich.

W celu lepszego wykorzystania potencjału rolnego państw Wspólnoty, Komisja Europejska proponuje bardziej sprawiedliwe, prostsze i lepiej ukierunkowane wsparcie dochodów rolników. Będzie ono obejmować jedynie rolników aktywnych, czynnych zawodowo. Ponadto fundusze mają być sprawiedliwie rozdzielane między rolników, regiony i po-

szczególne kraje UE.

Z danych statystycznych wynika, że dwie trzecie rolników unijnych ma ponad 55 lat. Dlatego też Komisja Europejska proponuje stworzenie nowego mechanizmu wsparcia obejmującego rolników poniżej 40 roku życia. Udzielane byłoby im ono na podjęcie działalności zawodowej w rolnictwie prowadzonej przez pierwsze pięć lat. Na ten cel kraje członkowskie obowiązane byłyby przeznaczyć do 2 proc. koperty krajowej płatności bezpośrednich.

Wśród propozycji Komisji znalazł się postulat wzmocnienia pozycji rolników poprzez wsparcie organizacji producentów i organizacji międzybranżowych oraz rozwijanie krótkich łańcuchów między producentami a konsumentami. Jest to szansa na wyeliminowanie lub ograniczenie pośredników między producentami żywności a konsumentami oraz na rozwój grup producentów rolnych.

Komisja, preferując z jednej strony utworzenie „zielonego” komponentu w ramach płatności bezpośrednich, z drugiej wytacza walkę pustynnieniu i potencjalnemu wyludnianiu się obszarów wiejskich. Dlatego też umożliwia państwom członkowskim udzielenie większego wsparcia rolnikom na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), poprzez dodatkowy, dobrowolny komponent płatności w filarze I (do 5 proc. krajowej koperty płatności bezpośrednich). Pomoc ta ma uzupełnić inne

dotacje, które są przewidziane w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Wśród propozycji Komisji znalazły się zachęty dla inicjatyw rolnośrodowiskowych, na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. W tym celu Komisja proponuje, aby zachowanie i odbudowa ekosystemów oraz walka ze zmianami klimatu, jak również efektywne wykorzystywanie zasobów stanowiły dwa z sześciu priorytetów polityki rozwoju obszarów wiejskich.

W WPR na lata 2014-2020 będzie można dokonywać przesunięć środków finansowych pomiędzy I i II filarem. Spowoduje to zwiększenie środków w ramach II filaru maksymalnie o 10 proc. z puli środków przeznaczonych na płatności bezpośrednie oraz – w przypadku Polski – zwiększenie wielkości wsparcia na płatności bezpośrednie, w wyniku przesunięcia do 5 proc. kwoty z II filara.

Stanowisko Polski

Stanowisko Polski w toczącej się debacie odnośnie WPR na lata 2014-2020 jest niezwykle konsekwentne. Z punktu widzenia interesów Polski istotne jest, aby przyszła WPR zachowała wspólnotowy charakter w wymiarze legislacyjnym, instytucjonalnym i finansowym. Kwestią najważniejszą jest wyrównanie poziomów płatności we wszystkich krajach unijnych, co wiązałoby się z odejściem od kryteriów historycznych na rzecz obiektywnych. Zmiany, mające na celu wyrównanie sta-

wek płatności pomiędzy krajami mają jedynie kosmetyczny charakter. Proponowany przez Komisję wieloelementowy system płatności, na który – oprócz płatności podstawowej – składają się dodatkowe elementy finansowane z koperty krajowej, w rzeczywistości nie tylko nie będzie niwelował różnic w płatnościach otrzymywanych przez rolników w różnych krajach UE, ale wręcz będzie te różnice utrwał.

Jako korzystną dla polskich rolników przyjmuje się propozycję objęcia dopłatami tylko aktywnych rolników. Przypomnijmy, że zgodnie z definicją aktywnymi rolnikami są te osoby, których roczna kwota płatności bezpośrednich przekracza bądź jest równa 5 proc. łącznej sumy przychodów z działalności pozarolniczej. Ze spełnienia tego kryterium zwolnieni są ci beneficjenci, którzy za poprzedni rok otrzymali płatności bezpośrednie do 5 000 euro. Ten warunek spełnia 90 proc. polskich rolników. Znaczy to, że zdecydowana większość beneficjentów w Polsce nie będzie poddawana ocenom aktywności.

Ponieważ gospodarstwa niskotowarowe, o powierzchni do 3 ha, stanowią aż jedną trzecią ogółu gospodarstw w Polsce, pozytywnie ocenia się propozycję uproszczonego wsparcia dla drobnych producentów. Jest to ukłon Komisji w stronę małych gospodarstw, których udział w systemie płatności wiąże się z ponoszeniem wysokich kosztów transakcyjnych.

Dorota Olech

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Projekt opracowany przez Wydawnictwo Ludowe Sp. z o.o.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zakończyły się Targi Ekonomii Społecznej w Nowym Warpnie oraz konferencja „Przedsiębiorczość społeczna jako szansa rozwojowa dla obszarów wiejskich i lokalnych grup działania”, organizowane w ramach Planu działania Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2012-2013.

Więcej informacji na stronie internetowej www.ksow.pl